

Qeyri-rəsmi tərcümə Hüquq və İnsan Haqları İnstitutu tərəfindən edilmişdir.

**Binalarda, qurğularda, onların hissələrində və konstruktiv elementlərində baş vermiş qəzaların səbəblərinin araşdırılması qaydaları haqqında
ƏSASNAMƏ**

1. ÜMUMİ HİSSƏ

1.1. Bu Əsasnamə tikinti, texniki yenidən təchizat, yenidənqurma, əsaslı təmir və istismar prosesləri zamanı binalarda, qurğularda, onların hissələrində və konstruktiv elementlərində baş vermiş qəzaların səbəblərinin araşdırılmasının təşkili və aparılması tələblərini, habelə qəzalar barədə məlumatların verilməsi və araşdırmaların nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi qaydasını müəyyən edir.

Göstərilən tələblər SSRİ-nin bütün nazirlik və idarələri, müttəfiq və muxtar respublikalar, Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri, eləcə də idarə tabeliyindən asılı olmayaraq müəssisələr, təşkilatlar və idarələr üçün məcburidir.

Qəzaların səbəblərinin araşdırılması, həmçinin bu Əsasnaməyə uyğun olaraq işlənib hazırlanmış və SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsi (*Госкомпои СССР*) ilə razılaşdırılmış idarə normativ sənədlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir.

Qəzalar zamanı bədbəxt hadisələr baş vermişsə, onların araşdırılması ÜHİMŞ (*Ümumittifaq Həmkarlar İttifaqları Mərkəzi Şurası*) tərəfindən təsdiq edilmiş "İstehsalatda baş verən bədbəxt hadisələrin təhqiqi və uçota alınması haqqında Əsasnamə"yə (13 avqust 1982-ci il tarixli 11-6 nömrəli Qərar) uyğun olaraq aparılır.

1.2. Binaların, qurğuların, onların hissələrinin və ayrı-ayrı konstruktiv elementlərinin uçması (dağılması), eləcə də işlərin təhlükəsiz aparılmasına təhdid yaradan deformasiyaları ilə bağlı baş vermiş bütün qəzalar və ya istehsal prosesinin pozulmasına (dayandırılmasına) səbəb olan qəzalar araşdırılmalıdır.

1.3. Qəzalar nəticələrinin dərəcəsinə görə iki kateqoriyaya bölünür.

Birinci kateqoriyaya binanın, qurğunun bütövlükdə və ya onun ayrı-ayrı hissələrinin tikintisinin, texniki yenidən təchizatının, yenidən qurulmasının, əsaslı təmirinin və ya istismarının dayandırılmasına səbəb olan, habelə tikinti işlərinin və ya istehsal sahəsində texnoloji prosesin 4 saatdan artıq müddətə dayanmasına gətirib çıxaran ayrı-ayrı konstruktiv elementlərlə bağlı qəzalar aid edilmişdir.

İkinci kateqoriyaya tikinti işlərinin və ya istehsal sahəsində texnoloji prosesin 4 saatdan az müddətə dayandırılmasına səbəb olan ayrı-ayrı konstruktiv elementlərlə (məsələn, tirlər, panellər, dirəklər) bağlı qəzalar daxildir.

1.4. Qəza baş vermiş bina və ya qurğunun tikintisini, texniki yenidən təchizatını, yenidən qurulmasını, əsaslı təmirini və ya istismarını həyata keçirən müəssisə, təşkilat və ya idarə rəhbərləri, ilk növbədə, zərərçəkənləri xilas etmək və onlara kömək göstərmək, eləcə də dağıntının, yanğının daha da genişlənməsinin qarşısını almaq, təhlükəli ərazinin sərhədlərini müəyyən etmək və insanların oraya girişini məhdudlaşdırmaq üçün zəruri tədbirlər görməyə borcludurlar.

Zərərçəkənləri xilas etmək və ya binanın, qurğunun təhlükəsiz istismarını dərhal bərpa etmək məqsədilə çökmüş konstruksiyaların məcburi şəkildə təcili sökülməsi hallarında, sökülməyə başlamazdan əvvəl həmin konstruksiyalar və ya onların elementləri qorunub saxlanılmalı və onların yerləşməsi (fotoşekillərdə, eskizlərdə, sxemlərdə) qeydə alınmalıdır.

2. QƏZALAR BARƏDƏ MƏLUMATLARIN TƏQDİM EDİLMƏSİ

2.1. Baş podratçı tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) təşkilatlarının və ya təsərrüfat üsulu ilə tikinti işlərini həyata keçirən və ya bina və qurğuları istismar edən fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat və idarələrin rəhbərləri bütün qəzalar barədə tabe olduqları yuxarı orqanlara (SSRİ-nin və müttəfiq respublikaların nazirlik və idarələrinə, muxtar respublikaların Nazirlər Sovetlərinə, diyar, vilayət və şəhər Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələrinə) və müttəfiq respublikaların Dövlət Tikinti Komitələrinə (*Госстрой союзных республик*), birinci kateqoriyalı qəzalar baş verdikdə isə, həmçinin qəzanın baş verdiyi yer üzrə prokurorluq orqanlarına dərhal məlumat verməyə borcludurlar.

Qeyd olunan yuxarı orqanlar baş vermiş qəza barədə sutka ərzində SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsinə (*Госкомпои СССР*) məlumat verməlidirlər.

Respublika nazirlikləri və idarələri birinci kateqoriyalı qəzalar barədə SSRİ nazirliklərinə və idarələrinə də məlumat verirlər.

Bundan əlavə, SSRİ nazirlikləri və idarələri SSRİ-nin mühüm xalq təsərrüfatı obyektlərində baş vermiş birinci kateqoriyalı qəzalar barədə müəyyən edilmiş qaydada SSRİ Nazirlər Sovetinə, müttəfiq respublikanın nazirlik və idarələri, muxtar respublikaların Nazirlər Sovetləri, diyar, vilayət və şəhər Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri isə müttəfiq respublikaların Nazirlər Sovetlərinə, habelə müvafiq həmkarlar ittifaqı Mərkəzi Komitələrinə məruzə edirlər.

2.2. Baş vermiş qəzalar haqqında hesabatlarda aşağıdakı məlumatlar göstərməlidir: obyektin tam adı; müəssisənin, təşkilatın, idarənin tabeliyi; layihəni hazırlayan layihə təşkilatı; qəzanın baş vermə tarixi və vaxtı; binanın, qurğunun yerləşdiyi yer; dağıntıların xarakteri və miqyası; zərərçəkənlərin sayı və aldığı xəsarətlərin ağırlıq dərəcələri; qəzanın baş vermə şəraiti, habelə görülmüş təxirəsalınmaz tədbirlər və qəzanın ehtimal olunan səbəbi.

3. QƏZALARIN SƏBƏBLƏRİNİN ARAŞDIRILMASI

3.1. Qəzaların səbəblərinin araşdırılmasının əsas məqsədi onların baş verməsinə səbəb olan amillərin müəyyən edilməsi, qəzanın bilavasitə səbəbi ilə əlaqədar olan vəzifəli şəxslərin aşkar edilməsi, maddi ziyanın müəyyənləşdirilməsi, habelə nəticələrin aradan qaldırılması və gələcəkdə qəzaların qarşısının alınması üzrə tədbirlərin hazırlanmasıdır. Araşdırma zamanı aşağıdakılar maksimum dəqiqliklə müəyyən edilir: qəza anında konstruksiyalar üzərinə düşən yüklər və digər təsirlər; qəza baş verməzdən əvvəl konstruktiv elementlərin vəziyyəti; binaların, qurğuların layihələndirilməsi, tikinti-quraşdırma işlərinin yerinə yetirilməsi və ya istismarı zamanı norma və qaydaların pozulması; qəzanın bilavasitə səbəbi olmuş layihədən kənaraçıxmalar, habelə qəzanın yaranmasına və böyüməsinə şərait yaratmış amillər.

3.2. Qəzaların səbəblərinin araşdırılması yüksək ixtisaslı mütəxəssislər cəlb olunmaqla və müasir texniki vasitələrdən istifadə edilməklə aparılmalıdır.

3.3. Bütün qəzalar texniki komissiyalar tərəfindən araşdırılmalıdır. Zərərçəkənlərin xilas edilməsi və ya binanın, qurğunun təhlükəsiz istismarının dərhal bərpa edilməsi məqsədilə çökmüş konstruksiyaların təcili şəkildə sökülməsi zəruri olduqda, texniki komissiyalar işə başlamazdan əvvəl qəzaların səbəblərinin ilkin araşdırılması üçün yerli komissiyalar yaradılır.

4. QƏZALARIN SƏBƏBLƏRİNİN İLKİN ARAŞDIRILMASI ÜZRƏ YERLİ KOMİSSİYALAR

4.1. Yerli komissiyalar qəzadan dərhal sonra podratçı tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) idarələrinin və ya onlara bərabər tutulan təşkilatların, habelə təsərrüfat üsulu ilə tikinti işləri aparan və ya bina və qurğuları istismar edən fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat və idarələrin rəhbərləri tərəfindən təyin edilir.

Yerli komissiyaların tərkibinə baş podratçı və subpodratçı tikinti-quraşdırma təşkilatlarının, layihəni hazırlayan layihə təşkilatının, sifarişçinin və ya fəaliyyətdə olan müəssisənin rəhbərliyinin

nümayəndələri, mülki-yaşayış obyektlərində qəzalar baş verdiyi halda isə Dövlət Memarlıq və Tikinti Nəzarəti (*Госархстройконтроль*) orqanlarının nümayəndələri daxil edilir.

SSRİ Dövlət Dağ-Mədən Texniki Nəzarət Komitəsinin (*Госгортехнадзор СССР*), Atom energetikasında işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsinə nəzarət üzrə SSRİ Dövlət Komitəsinin (*Госатомэнергонадзор*) və SSRİ Qaz Sənayesi Nazirliyinin Dövlət Qaz Nəzarəti Baş İdarəsinin (*Главгосгазнадзор СССР Мингазпрома*) nəzarəti altında olan müəssisə və obyektlərdə baş vermiş qəzalar zamanı yerli komissiyaların tərkibinə qeyd edilən orqanların nümayəndələri, bədbəxt hadisələrlə nəticələnən qəzalar zamanı isə – tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) təşkilatının və ya qəzanın baş verdiyi bina və qurğuların təsərrüfat üsulu ilə tikintisini həyata keçirən, yaxud istismar edən fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat və idarənin həmkarlar ittifaqı komitələrinin nümayəndələri daxil edilir.

Yerli komissiyanın sədri həmin komissiyayı yaradan müəssisə, təşkilat və ya idarənin rəhbəri tərəfindən təyin edilir.

4.2. Yerli komissiya texniki komissiya gələnədək aşağıdakıları yerinə yetirməlidir:

- konstruksiyalara baxış keçirmək və onların vəziyyətini 1.4-cü bənddə göstərilən tələblərə uyğun olaraq qeydə almaq;

- dağıntıların daha da genişlənməsinin qarşısını almaq, konstruksiyaların təxirəsalınmaz sökülməsi və ya müvəqqəti möhkəmləndirilməsi zamanı işlərin təhlükəsiz şəkildə yerinə yetirilməsini təmin etmək və insanların qəza ərazisinə girişini məhdudlaşdırmaq üçün tədbirlər görmək;

- zərərçəkmiş şəxslərin təxliyəsinə təşkil etmək, qəza şahidlərini sorğu-sual etmək və qəzanın ehtimal olunan səbəblərini müəyyənləşdirmək.

Binanın, qurğunun bərpası üçün çökmüş konstruksiyaların sökülməsi, giriş-çıxış yollarının təmizlənməsi və zədələnməmiş texnoloji avadanlığın çıxarılması həyata keçirilir; sökülmüş konstruksiyalar texniki komissiya tərəfindən müayinə olunması üçün saxlanılır.

4.3. Yerli komissiya qəza ilə bağlı ilkin araşdırma aktını tərtib edir (Məcburi Əlavə 1-də göstərilən formada) və bu akt həmin komissiyayı təyin edən müəssisəyə, təşkilata, idarəyə və texniki komissiyanın sədrinə təqdim edilir.

5. QƏZALARIN SƏBƏBLƏRİNİN ARAŞDIRILMASI ÜZRƏ TEXNİKİ KOMİSSİYALAR

5.1. Qəzaların səbəblərinin araşdırılması üzrə texniki komissiyalar qəza baş verdiyi andan etibarən iki sutkadan gec olmayaraq təyin edilir.

5.2. Ümumittifaq və ittifaq-respublika tabeli müəssisələrin, təşkilatların və idarələrin bina və qurğularında birinci kateqoriyalı qəzalar baş verdikdə, qəzaların səbəblərinin araşdırılması üzrə texniki komissiyalar aşağıdakı qaydada təyin edilir:

- SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsi (*Госстрой СССР*) tərəfindən — SSRİ Nazirlər Sovetinin tapşırığı ilə;

- SSRİ nazirlikləri və idarələri tərəfindən, qəzaların baş verdiyi müttəfiq respublikaların Nazirlər Sovetlərinə müəyyən edilmiş qaydada bildiriş göndərilməklə.

5.3. Respublika tabeli müəssisə, təşkilat və idarələrin bina və qurğularında birinci kateqoriyalı qəzalar baş verdikdə, qəzaların səbəblərinin araşdırılması üzrə texniki komissiyalar aşağıdakı qaydada təyin edilir:

- müttəfiq respublikalarının Dövlət Tikinti Komitələri tərəfindən (*Госстрой союзных республик*) — müttəfiq respublikalarının Nazirlər Sovetlərinin tapşırığı ilə;

- müttəfiq respublikalarının nazirlik və idarələri, muxtar respublikaların Nazirlər Sovetləri tərəfindən;

- muxtar respublikaların nazirlikləri, idarələri, diyar, vilayət, şəhər (respublika tabeli şəhərlərdə) Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri tərəfindən — tabeliyindəki podratçı tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) təşkilatları tərəfindən həyata keçirilən binaların, qurğuların tikintisi zamanı və ya tabeliyindəki fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat, idarələr tərəfindən təsərrüfat üsulu ilə tikilən, habelə istismarda olan bina və qurğularda qəzalar baş verdikdə.

5.2 və 5.3-cü bəndlərə dair qeydlər:

1. Binaların, qurğuların podrat üsulu ilə həyata keçirilən tikintisi, texniki yenidən təchiz edilməsi, yenidən qurulması, əsaslı təmiri zamanı baş vermiş qəzalarla bağlı texniki komissiyalar tikinti nazirlikləri və idarələri (podratçılar) tərəfindən təyin edilir;

2. Binaların, qurğuların təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirilən tikintisi, texniki yenidən təchiz edilməsi, yenidən qurulması, əsaslı təmiri zamanı yaxud istismarda olan bina və qurğularda baş verən qəzalarla bağlı texniki komissiyalar sahəvi nazirliklər və idarələr tərəfindən təyin edilir;

3. Texniki komissiyalar sahəvi və tikinti nazirlikləri və idarələri tərəfindən birgə təyin edilə bilər.

5.4. İkinci kateqoriyalı qəzalar baş verdikdə texniki komissiyalar aşağıdakı qaydada təyin edilir:

- tikinti üzrə baş ərazi idarələri, ümumittifaq istehsalat birlikləri, trestlər və onlara bərabər tutulan podratçı tikinti təşkilatları, habelə təsərrüfat üsulu ilə tikinti aparan və ya qəzanın baş verdiyi bina və qurğuları istismar edən fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat və idarələrin rəhbərləri tərəfindən;

- tabelikdə olan müəssisə, təşkilat, idarələrin binalarında, qurğularında qəzalar baş verdikdə, diyar, vilayət, rayon, şəhər Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri tərəfindən.

5.5. Birinci kateqoriyalı qəzaların araşdırılması zamanı texniki komissiyaların tərkibinə qəzanın baş verdiyi obyektlərin aid olduğu müvafiq nazirlik və idarələrin, müəssisə, təşkilat və qurumların, Dövlət Memarlıq və Tikinti Nəzarəti (*Госархстройконтроль*) orqanlarının (mülki-yaşayış obyektlərinin tikintisi üzrə), baş podratçı tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) təşkilatının, baş layihə təşkilatının, zərurət yarandıqda, layihəni hazırlayan müvafiq subpodratçı tikinti-quraşdırma və layihə təşkilatlarının, tikinti məmulatları, konstruksiyaları və avadanlıqlarının təchizatçısı olan müəssisələrin nümayəndələri, habelə müttəfiq respublikaların Dövlət Tikinti Komitələri (*Госстрои союзных республик*) ilə razılaşdırılmaqla, onların nümayəndələri daxil edilir.

SSRİ Dövlət Dağ-Mədən Texniki Nəzarəti Komitəsinin (*Госгортехнадзор СССР*), Atom energetikasında işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsinə nəzarət üzrə SSRİ Dövlət Komitəsinin (*Госатомэнергонадзор*) və SSRİ Qaz Sənayesi Nazirliyinin Dövlət Qaz Nəzarəti Baş İdarəsinin (*Главгосгазнадзор СССР Мингазпрома*) nəzarəti altında olan müəssisə və obyektlərdə baş vermiş qəzaların səbəblərinin araşdırılması üçün texniki komissiyaların tərkibinə qeyd edilən orqanlarla razılaşdırılmaqla, onların nümayəndələri daxil edilir.

Xüsusi araşdırma tələb edən bədbəxt hadisələrlə nəticələnən qəzalar zamanı SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsi (*Госстрой СССР*) tərəfindən təyin edilən texniki komissiyaların tərkibinə komitə ilə razılaşdırılmaqla ÜHİMŞ-in (Ümumittifaq Həmkarlar İttifaqları Mərkəzi Şurası) nümayəndələri daxil edilir; digər orqanlar tərəfindən təyin edilən texniki komissiyaların tərkibinə onlarla razılaşdırılmaqla həmkarlar ittifaqlarının Mərkəzi Komitələrinin, respublika, diyar, vilayət komitələrinin və həmkarlar ittifaqları şuralarının nümayəndələri daxil edilir.

5.6. İkinci kateqoriyalı qəzaların araşdırılması zamanı texniki komissiyaların tərkibinə aşağıdakı qurumların nümayəndələri daxil edilir: texniki komissiyayı təyin etmiş orqanın; qəzanın baş verdiyi obyektin aid olduğu müəssisə, təşkilat, idarənin; yerli Dövlət Memarlıq və Tikinti Nəzarəti (*Госархстройконтроль*) orqanının (mülki yaşayış obyektlərində qəzalar baş verdikdə); baş və ya subpodratçı layihə təşkilatının.

Bədbəxt hadisələrlə nəticələnən qəzalar zamanı komissiyaanın tərkibinə həmkarlar ittifaqları ilə razılaşıdırılmaqla, Həmkarlar İttifaqları Mərkəzi Komitəsinin, respublika, diyar, vilayət komitələrinin və həmkarlar ittifaqları şuralarının nümayəndələri daxil edilir.

5.7. Qəzanın səbəblərinin araşdırılması üzrə texniki komissiyaanın sədri komissiyaanı yaratmış orqan tərəfindən təyin edilir. Bu araşdırmanın aparılma müddəti də eyni orqan tərəfindən müəyyən edilir.

5.8. Qəzaların səbəblərinin araşdırılması zamanı texniki komissiya:

- qəzanın baş verdiyi binaya, qurğuya baxış keçirir, uçmuş binanın, qurğunun, ayrı-ayrı zədələnmiş konstruksiya elementlərinin və onların birləşmələrinin, habelə özülün ümumi görünüşünün fotosəkillərinin, eskizlərinin zəruri sayını müəyyən edir;

- mövcud sənədlər, qəza şahidlərinin və tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) təşkilatının, sifarişçinin və ya fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat, idarənin vəzifəli şəxslərinin sorğu-sualı əsasında aşağıdakıları qeydə alır:

- binaların, qurğuların qəza vəziyyəti öncəsi əlamətlərini və qəzanın qarşısının alınması üçün görülmüş tədbirləri;

- binaların, qurğuların tikintisinin vəziyyətini və ya istismar şəraitini, habelə qəzadan öncəki meteoroloji şəraiti;

- qəzadan bilavasitə əvvəl binanın, qurğunun içərisində və onun yaxınlığında aparılan işlərin növlərini və xarakterini;

- qəzanın səbəblərinin müəyyən edilməsi üçün zəruri olan digər halları.

Qəza şahidlərinin və vəzifəli şəxslərin sorğu-sual məlumatları texniki komissiyaanın iki üzvü tərəfindən təsdiq edilmiş ərizələr və izahat vərəqələri ilə rəsmiləşdirilir:

- layihədə və işə aid sənədlərdə (iş üzrə layihədə) qəbul edilmiş texniki qərarların keyfiyyətini, normativ sənədlərin və dövlət standartlarının tələblərinə riayət olunmasını yoxlayır;

- aşağıdakıları müəyyən edir:

- tikinti-quraşdırma işlərinin və ya konstruksiyaların ayrı-ayrı birləşmə qovşaqlarının keyfiyyətini, onların layihəyə və normativ sənədlərin tələblərinə uyğunluğunu və bu məqsədlə uçmuş konstruksiyaların detallı müayinəsinə həyata keçirir;

- istifadə olunan materialların, məmulatların və konstruksiyaların keyfiyyətini və onların layihəyə və dövlət standartlarının və texniki şərtlərin (möhkəmlik, ölçülər, həcm kütləsi, marka və s.) tələblərinə uyğunluğunu;

- nümunələrin götürülmə qaydasını və yerini, zəruri sınaqlar üçün material və ya konstruksiya elementlərinin nümunə sayını, habelə bu sınaqların xarakterini və həcmi;

- əlavə tədqiqatların həcmi, qəzanın baş vermə hallarının və səbəblərinin müəyyən edilməsi ilə bağlı məsələlər üzrə ekspertizanın keçirilməsinin zəruri olduğunu;

- qəza anında tikinti konstruksiyalarına təsir edən faktiki yüklərin göstəricilərini, temperatur və digər təsirləri, habelə qəza anınadək konstruksiyaların və ya özülün vəziyyətini;

- bina və qurğuların konstruksiyalarının zəruri yoxlama hesablamalarının həcmi (qəbul edilmiş layihə qərarları, faktiki yüklər, kəsiklər, materiallar və onların xarakteristikaları üzrə, layihələrdən yol verilmiş kənaraçıxmalar, qaynaq birləşmələrinin ölçülərinin kiçildilməsi və s. nəzərə alınmaqla) – bu hesablamaları aparmaq həvalə edilmiş təşkilatlar və ya şəxslər göstərilməklə;

- bina, qurğu, qaldırıcı-nəqliyyat və texnoloji avadanlıqların texniki istismarına dair qaydaların tələblərindən istismar zamanı yol verilmiş kənaraçıxmalar;

- texniki pasportun mövcudluğunu və texnoloji avadanlığın, binanın, qurğunun istismarına dair jurnalın aparılmasını; qeyd olunan sənədlər olmadıqda, istismar zamanı binanın, qurğunun və ya onun daşıyıcı konstruktiv elementlərinin vəziyyətinə təsir edən yol verilmiş istismar

pozuntularını, habelə binanın, qurğunun istismarı prosesində aşkar edilmiş konstruksiya qüsurlarını müəyyən edir;

- binanın, qurğunun, onun hissələrinin və konstruktiv elementlərinin faktiki dağılmasının həcmi, bunun əsasında qəza zamanı dəymiş maddi zərərin miqdarı, söküntü və bərpa işlərinə çəkiləcək xərclərin həcmi, habelə fəaliyyətdə olan müəssisələrdə istehsalın dayanması səbəbindən yaranan itkilər müəyyənləşdirilir;

- qəzanın səbəbləri barədə zəruri məlumatların əldə edilməsi üçün dağıntıların təmizlənməsi müddətlərini və qaydasını, söküntü zamanı yerinə yetiriləcək ölçmə işlərinin həcmi, tərkibini və digər tədbirləri müəyyən edir;

- aparılmış müayinələr, faktiki yüklər və iş şəraiti üzrə yerinə yetirilmiş yoxlama hesablamaları əsasında – tikinti, istismar zamanı daşıma qabiliyyəti üzrə qoyulmuş tələblərə cavab verməyən binaların, qurğuların tikinti konstruksiyalarını və ya bünövrələrini;

- aşağıdakıları müəyyənləşdirir:

- ümumi iş jurnalı və xüsusi iş jurnallarının məlumatlarına, gizli işlərin şəhadətləndirilməsi aktlarına, məsul konstruksiyaların aralıq qəbulu aktlarına və digər istehsalat sənədlərinə əsasən qəza anına qədər icra edilmiş tikinti-quraşdırma işlərinin həcmi və xarakterini, istismarda olan binaya, qurğuya münasibətdə isə – dövlət qəbul komissiyasının və ya işçi komissiyasının aktının mövcudluğunu (işçi komissiyası tərəfindən istismara qəbul olunduğu təqdirdə);

- binaların, qurğuların konstruksiyalarının və ya bünövrəsinin qəzaya gətirib çıxaran vəziyyətinin, habelə layihədə və işə aid sənədlərdə (iş üzrə layihədə) pozuntuların, normativ sənədlərin və dövlət standartlarının tələblərinin pozulmasının səbəbini;

- qəzanın aşkar edilmiş səbəblərindən asılı olaraq, qəzanın baş verdiyi binanın, qurğunun istismarına və ya layihələndirilməsinə, tikintisinə, materialların, məmulatların, konstruksiyaların hazırlanmasına bilavasitə məsul olan vəzifəli şəxsləri;

- aşağıdakıları hazırlayır:

- qəzanın nəticələrinin ləğv edilməsinə dair tövsiyələri və tədbirləri;

- binaların, qurğuların tam bərpasının, habelə binanın, qurğunun salamat qalmış hissəsinin tikintisinin və ya istismarının davam etdirilməsinin mümkünlüyünün və şərtlərinin müəyyən edilməsi məqsədilə əlavə müayinələrin keçirilməsi zərurəti barədə təklifləri.

Texniki komissiya qəza araşdırması zamanı zəruriliyi aşkar edilən digər işləri də görür.

5.9. Birinci kateqoriyalı qəzaların səbəblərini araşdırarkən texniki komissiyalar mürəkkəb məsələlərin öyrənilməsi üçün müvafiq elmi tədqiqat, layihə və digər təşkilatların mütəxəssislərini cəlb edirlər.

5.10. Texniki komissiya ayrı-ayrı məsələlərin ətraflı öyrənilməsi üçün işçi alt komissiyaları təşkil etmək və yerli təşkilat və idarələrin (layihə, elmi tədqiqat təşkilatları, ali təhsil müəssisələri və s.) ekspertlərini və nümayəndələrini komissiyanın işinə cəlb etmək hüququna malikdir.

5.11. Ekspertizanın, laboratoriya sınaqlarının və tədqiqatlarının, əlavə mühəndis-geoloji axtarış işlərinin və qəzanın səbəblərinin araşdırılması ilə bağlı digər işlərin həyata keçirilməsinin təşkili, habelə araşdırma materiallarının texniki tərtibatı qəzanın səbəblərinin araşdırılması üzrə texniki komissiyayı təyin etmiş orqan tərəfindən təmin edilir.

5.12. Texniki komissiya araşdırmanın nəticələri barədə Məcburi Əlavə 2-də göstərilən formaya uyğun olaraq qəzanın səbəblərinin araşdırılmasına dair akt tərtib edir.

5.13. Texniki komissiyanın sədri və üzvləri qəzanın səbəblərinin araşdırılmasının tamliyinə, dəqiqliyinə və obyektivliyinə görə məsuliyyət daşıyırlar.

6. QƏZALARIN SƏBƏBLƏRİNİN ARAŞDIRILMASI ÜZRƏ MATERIALLARIN TƏSDİQİ, BAXILMASI VƏ NƏZARƏT QAYDASI

6.1. Qəzaların səbəblərinin araşdırılması üzrə texniki komissiyalar tərəfindən tərtib edilmiş aktlar iki həftə müddətində bu komissiyaları təyin etmiş orqanlar (nazirliklər, idarələr, Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri), müəssisələr, təşkilatlar, idarələr tərəfindən təsdiq edilməlidir.

Qəzaların səbəblərinin araşdırılmasına dair təsdiq edilmiş aktlar həmin qurumlar tərəfindən beş gün ərzində SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsinə (*Госстрой СССР*), qəzanın baş verdiyi müttəfiq respublikanın Dövlət Tikinti Komitəsinə (*Госстрой союзной республики*) və əvvəllər qəza barədə məlumatların təqdim edildiyi prokurorluqlara yönəldilməlidir. İkinci kateqoriyalı qəzalar halında qəzaların səbəblərinin araşdırılmasına dair təsdiq edilmiş aktlar həmçinin SSRİ, müttəfiq və muxtar respublikaların nazirlik və idarələrinə, eləcə də idarə mənsubiyyətinə uyğun olaraq diyar, vilayət, şəhər Xalq Deputatları Sovetinin icraiyyə komitəsinə yönəldilməlidir.

6.2. SSRİ-nin, müttəfiq və muxtar respublikaların nazirlikləri, idarələri, diyar, vilayət, şəhər Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri qəzaların səbəblərini araşdıraraq müvafiq tikinti (tikinti-quraşdırma, təmir-tikinti) təşkilatlarına və ya fəaliyyətdə olan müəssisə, təşkilat və idarələrə analoji səbəblərdən qəzaların baş verməsi ehtimalını istisna edən tədbirlər görməyi tapşırır, qeyd olunan tədbirlərin və qəzaların səbəblərinin araşdırılması aktlarında nəzərdə tutulmuş qəza nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsinə nəzarət edir, həmçinin qəzaya birbaşa aidiyyəti olan şəxslərin məsuliyyəti barədə qərarlar qəbul edirlər.

6.3. Müttəfiq respublikaların Dövlət Tikinti Komitələri (*Госстрой союзных республик*):

idarə tabeliyindən asılı olmayaraq, respublika ərazisində baş vermiş qəzaların səbəblərinin araşdırılmasının müəyyən edilmiş qaydasına nazirliklər, idarələr, Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri, müəssisələr, təşkilatlar və idarələr tərəfindən riayət olunmasına nəzarəti həyata keçirirlər; qəzaların səbəblərini təhlil edir və respublikaların bütün nazirlikləri, idarələri, muxtar respublikaların Nazirlər Sovetləri və Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri tərəfindən icrası məcburi olan qəzaların qarşısının alınması üzrə tədbirləri hazırlayırlar; Məcburi Əlavə 3-də göstərilən formaya uyğun olaraq qəzaların uçotunu aparır və SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsinə (*Госстрой СССР*) təqdim edilən illik qəza icmalını tərtib edirlər.

6.4. SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsi (*Госстрой СССР*) bu Əsasnaməyə riayət olunmasına ümumi nəzarəti həyata keçirir, tikilməkdə olan, yenidən qurulan və istismar olunan bina və qurğularda baş vermiş qəzaların səbəblərinin təhlilini təşkil edir və həyata keçirir. Bu təhlil əsasında SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsi (*Госстрой СССР*) xüsusi məlumatlar hazırlayır və SSRİ-nin bütün nazirlikləri və idarələri, müttəfiq respublikaların Nazirlər Sovetləri və Xalq Deputatları Sovetlərinin icraiyyə komitələri tərəfindən icrası məcburi olan qəzaların qarşısının alınması üzrə tədbirləri işləyib hazırlayır.

**Yerli komissiya tərəfindən qəzanın səbəblərinin ilkin araşdırılması üzrə
AKT**

_____ 19____ il

_____ *aktın tərtib edildiyi yer*

_____ tərəfindən təyin edilən yerli komissiya
kim tərəfindən təyin edilib, qurumun adı, tarix, sənədin nömrəsi

tərkibdə sədrin rəhbərliyi ilə _____

_____ *soyad, ad, ata adı*

_____ *tutduğu vəzifə və iş yeri*

komissiyanın üzvlərinin iştirakı ilə _____

_____ *soyad, ad, ata adı, tutduğu vəzifə və iş yeri*

_____ *binanın, qurğunun adı*

_____ *onun yeri və mənsubiyyəti*

baş verən qəzanın səbəbləri ilə bağlı bu ilkin araşdırma aktını tərtib etdi.

Qəzanın baş verdiyi tarix və sutkanın vaxtı, dağıdılmış konstruksiyaların həcmi, zərərçəkən şəxslərin sayı və qəzanı xarakterizə edən digər məlumatlar göstərilməklə onun qısa təsviri ____

Qəzadan əvvəl binanın, qurğunun vəziyyəti: tikinti mərhələsi, ayrı-ayrı konstruksiyaların hazırlıq dərəcəsi və tikinti-quraşdırma işlərinin tamamlanma dərəcəsi, istismar müddəti və binanın, qurğunun vəziyyətini müəyyən edən digər məlumatlar _____

Qəzanın baş verdiyi şəraitin qısa xarakteristikası: hava şəraiti, binanın, qurğunun tikintisi və ya istismarı zamanı, yaxud qəzadan bilavasitə əvvəl onun yaxınlığında aparılan işlər, binaların, qurğuların tikintisi və ya istismarı mərhələsində onların konstruksiyalarına və bünövrələrinə düşən faktiki yüklər və təsirlər və s. _____

Binanın, qurğunun çökmüş konstruksiyalarının bir hissəsinin məcburi sökülməsi, sökülməzdən əvvəl konstruksiyaların yerləşməsi və saxlanması barədə məlumatlar _____

Qəzanın genişlənməsinin qarşısının alınması üzrə həyata keçirilən tədbirlər _____

Qəza şahidlərinin sorğu-sualının nəticələrinə və ya obyektiv məlumatlara əsasən qəzanın ehtimal olunan səbəbləri _____

Baş vermiş qəza barədə məlumat nə vaxt, kim tərəfindən və hansı təşkilatlara təqdim edilib _____

Ərizələrin siyahısı¹ _____

Yerli komissiya ilə əlaqə üçün nəzərdə tutulmuş poçt ünvanı və telefon nömrəsi _____

Yerli komissiyanın sədri _____
imza

imzalar

¹ Akta zərərçəkənlərin xilas edilməsi məqsədilə bina və ya qurğunun konstruksiyalarının təcili sökülməsinə qədərki vəziyyətinin fotosəkilləri, çertyojları, eskizləri və ya təsviri, hava şəraiti haqqında arayış, qəza şahidlərinin sorğu-sual materialları və yerli komissiyanın mülahizəsinə əsasən digər materiallar əlavə olunur

ƏLAVƏ 2
Məcburi
TƏSDİQ EDİRƏM

imza, vəzifə
19__ il

Nazirlik, idarə _____
(SSRİ-nin, respublikanın)

Tikinti üzrə Baş Ərazi İdarəsi, Ümumittifaq İstehsalat Birliyi, birlik, trest, tikinti idarəsi _____

Müəssisə _____

Bina, qurğu, sex _____

**Texniki komissiya tərəfindən qəzanın səbəblərinin araşdırılmasına dair
AKT**

_____ 19__ il

_____ *aktın tərtib edildiyi yer*
_____ tərəfindən təyin edilən texniki komissiya
kim tərəfindən təyin edilib

_____ *qurumun adı, tarix, sənədin nömrəsi*

tərkibdə sədrin rəhbərliyi ilə _____

_____ *soyad, ad, ata adı, tutduğu vəzifə, iş yeri*

komissiyanın üzvlərinin iştirakı ilə _____

_____ *soyad, ad, ata adı, vəzifə, iş yeri*

dəvət olunmuş mütəxəssislərin iştirakı ilə _____
əsas

_____ *təşkilatların adları*

_____ *binanın, qurğunun adı, onun yeri,*

_____ *mənsubiyyəti, qəzanın baş verdiyi tarix və vaxt*

baş verən qəzanın səbəbləri ilə bağlı bu araşdırma aktını tərtib etdi.

Uçmuş və qismən zədələnmiş konstruksiyaların həcmi, çökmənin ardıcılığını, qəzanın nəticələrini (tikintinin və ya istismarın tam və ya qismən dayandırılması, zərərçəkən şəxslərin sayı, təxmini itkilər və s.) və miqyasını ümumilikdə xarakterizə edən digər məlumatların ətraflı təsviri

Binanın, qurğunun əsas texniki xarakteristikaları, onun ölçüləri, tətbiq edilmiş daşıyıcı və ayırıcı konstruksiyalar

binanın plandakı ölçüləri, aşırımlarının sayı, sütunlarının addımı,

konstruksiyalarının təsviri və s.

Aşağıdakıların adı:

a) layihəni işləyib hazırlamış yaxud birtipli və ya təkrar istifadə olunan fərdi layihənin bağlanması həyata keçirmiş layihə təşkilatı

b) layihə ilə bağlı rəy verən ekspert orqanı

c) binanın, qurğunun dağılmış hissəsində tətbiq olunan tikinti konstruksiyalarını, məmulatları və materialları təchiz edən müəssisələr

ç) tikintini həyata keçirən tikinti təşkilatı

d) konstruksiyaların quraşdırılmasını həyata keçirmiş quraşdırma təşkilatı

e) binanı, qurğunu istismar edən müəssisələr, təşkilatlar, idarələr

Binanın, qurğunun tikintisinin başlanma tarixləri və binanın, qurğunun hissələrinin əsas tikinti mərhələləri, tikintinin vəziyyəti; binanın, qurğunun istismara başlanma tarixi və şərtləri, istismara verilmə tarixi, istismar prosesində aşkar edilmiş əsas qüsurlar

Qəzanın baş verdiyi binaların, qurğunun tikintisinə, texniki və müəllif nəzarətinə, yaxud istismarına birbaşa rəhbərlik etmiş vəzifəli şəxslərin soyadı, adı, atasının adı; onların xüsusi texniki təhsilə və ya işləri görmək hüququna malik olmaları (mülki-mənzil tikintisi zamanı qəza baş verdikdə)

Qəzanın baş verdiyi şərait və qəza anında konstruksiyaların iş şəraiti:

atmosfer şəraiti (hava temperaturu, küləyin gücü, qar örtüyünün hündürlüyü və s.)

yüklər və təsirlər, o cümlədən layihədə nəzərdə tutulmayanlar _____

binanın, qurğunun tikintisi və ya istismarı zamanı, yaxud qəzadan bilavasitə əvvəl onun yaxınlığında aparılan işlər (o cümlədən partlayış, svayların vurulması, qrunzun yumşaldılması, mövcud konstruksiyalara yüklərin asılması və s.) _____

binanın, qurğunun qəza vəziyyəti öncəsi qeydə alınmış əlamətləri və qəzanın qarşısının alınması üçün tikinti və ya istismar təşkilatı tərəfindən görülən tədbirlər _____

qəzanın başlamasına və ya genişlənməsinə səbəb ola biləcək digər hallar _____

Qəza şahidlərinin izahatlarının qısa məzmunu _____

Layihə həllərinin, yerinə yetirilmiş tikinti-quraşdırma işlərinin, tətbiq edilmiş tikinti konstruksiyalarının, məmulat və materialların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi.

Layihədən yayınlamaların, eləcə də tikinti norma və qaydalarının (*CHuП*), dövlət standartlarının (*ГОСТ*), bina və qurğuların, qaldırıcı-nəqliyyat avadanlıqlarının texniki istismarı qaydalarının pozulmasının qiymətləndirilməsi; icra sənədlərinin aparılmasına dair tələblərə əməl olunması və s. _____

Komissiya tərəfindən təyin edilmiş materialların, konstruksiyaların sınaqlarının və əlavə tədqiqatların nəticələrinin qiymətləndirilməsi _____

Texniki və müəllif nəzarəti işçilərinin (soyadları və vəzifələri göstərilməklə) və tikinti-quraşdırma işlərinin, istifadə olunan konstruksiyaların, məmulatların və materialların (qəzanın səbəblərinin araşdırılmasının nəticələrinə əsasən) keyfiyyətinə nəzarəti həyata keçirən təşkilatların fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi _____

Çökmüş binanın, qurğunun, onun hissələrinin və ya ayrı-ayrı konstruksiyalarının layihələndirilməsi, tikintisi və istismarı üzrə cavabdeh olan vəzifəli şəxslərin izahatlarının qısa xülasəsi _____

Texniki komissiyanın rəyində göstərilir: konstruksiyaların və ya bünövrələrin binanın, qurğunun qəzasına gətirib çıxaran vəziyyətinin müəyyən edilmiş səbəbi (konstruksiyaların möhkəmliyinin, sərtliyinin və ya dayanıqlığının qeyri-kafi olması; mövcud yüklərin uçotunun düzgün aparılmaması nəticəsində yüklənmə; quraşdırma işləri zamanı konstruksiyaların hesablama sxeminin dəyişməsi; konstruksiya elementlərinin, qovşaqların və qaynaq tikişlərinin kəsiklərinin zəifləməsi; konstruksiyalardan müxtəlif növ əlavə avadanlıqların asılması; aqressiv mühitdə işləyən konstruksiyaların qorunmaması; bünövrələrin qeyri-bərabər çökməsi; qrunzun qabarması; lösvəri çökmə qruntlarının isladılması və s.). Göstərilir ki, layihə və işçi sənədlərin, yaxud işçi layihənin, normativ sənədlərin və dövlət standartlarının tələblərinin hansı pozuntuları

(işçi çertyojlardan və ya işlərin icrası layihəsindən kənaraçıxma, tikinti norma və qaydalarına, eləcə də tikintidə istifadə olunan konstruksiyaların hazırlanması zamanı texniki şərtlərə və dövlət standartlarına riayət edilməməsi, bina, qurğu və texnoloji qaldırıcı-nəqliyyat avadanlıqlarının texniki istismar qaydalarının pozulması, layihədəki səhvlər və s.) qəzanın baş verməsinə səbəb olmuşdur.

Qəzanın bilavasitə səbəbi ilə əlaqədar olan vəzifəli şəxslər göstərilir _____

Qəzaların nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə tövsiyələr və tədbirlər (binanın və ya qurğunun dağılmış hissəsinin tam bərpasına qədər salamat qalmış hissəsinin tikintisinin və ya istismarının sürətləndirilməsinə dair şərtlər və görülmüş tədbirlər, salamat qalmış hissənin konstruksiyalarının gücləndirilməsi üçün zəruri tədbirlər, binanın, qurğunun uçmuş hissəsinin bərpası üzrə tədbirlər və s.) _____

İstismarda olan binada, qurğuda qəza baş verdikdə, onun qəzadan əvvəlki vəziyyəti və texniki istismar qaydalarına riayət olunması barədə rəy verilir və sonuncu planlı-profilaktik təmirin (planlaşdırılmış və faktiki) tarixi göstərilir _____

Akta əlavə:

- a) qəzanın səbəblərinin ilkin araşdırılması üzrə akt;
- b) fotoşəkillər, çertyojlar, eskizlər, sxemlər;
- c) materialların, konstruksiya elementlərinin və s. laborator sınaq nəticələri;
- ç) konstruksiyaların yoxlama hesablamaları;
- d) qəzanın ləğv edilməsinin (təxmini) dəyərini, istehsal itkilərini natura ifadəsində (istismarda olan müəssisələr üçün) və pul ifadəsində itkiləri özündə əks etdirən maddi zərər haqqında arayış. Qəza nəticəsində obyektin boşdayanma müddəti (sutka ilə);
- e) ekspertlərin rəyi;
- ə) əlavə mühəndis-geoloji tədqiqatlar və digər materiallar;
- f) şahidlərin sorğu-sual materialları və vəzifəli şəxslərin izahatları;
- g) qəzanın səbəblərinin araşdırılmasında iştirak etmiş, lakin texniki komissiyaanın tərkibinə daxil edilməmiş şəxslərin siyahısı (vəzifələri və çalışdıqları təşkilatlar göstərilməklə);
- ğ) texniki komissiyaanın göstərişinə əsasən digər materiallar.

Texniki komissiyaanın sədri

_____ *imza, telefon nömrəsi (iş)*

_____ 19__ il

Texniki komissiyaanın üzvləri:

_____ *imzalar*

Cəlb olunmuş təşkilatların nümayəndələri (əsas)

vəzifələr, təşkilatlar, imzalar

ƏLAVƏ 3
Məcburi

**Bina, qurğu, onların hissələri və konstruksiya elementləri ilə bağlı qəza hallarının
UÇOTU**

Obyektin adı, yerləşdiyi yer	Qəzanın tarixi	Layihə təşkilatı	Sifarişçi	Tikinti təşkilatı	Tikintini və ya istismarı həyata keçirən nazirlik idarəsi	Obyektin təyinatı (sənaye, mənzil, müliki, kənd təsərrüfatı və digər)	Uçan binanın, qurğunun tipi (hərəkətli)	Uçmuş konstruksiyalar, onların materialı və həcmi	Qəzanın əsas səbəbi	Qəzanın böyüməsinə və dəşməsinə səbəb olan daxilətilər	Zədələnmə halları	Qəza nəticəsində dəymiş zərərin məbləği
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13